

»konzervirati a ne restaurirati«, što poslije ublažava dopuštajući u nužnim slučajevima znanstveno zasnovane restauratorske zahvate. Takve stavove potvrđuju Bulić i Karaman i u praksi u Splitu (radovi na Peristilu i Vestibulu, suprotstavljanje Meštrovićevoj lokaciji Grgura Ninskog na Peristilu), uz određeno odstupanje radi vrednovanja iznimno vrijednih ambijenata (uklanjanje barokne kapele S od katedrale ili stubišta na Peristilu).

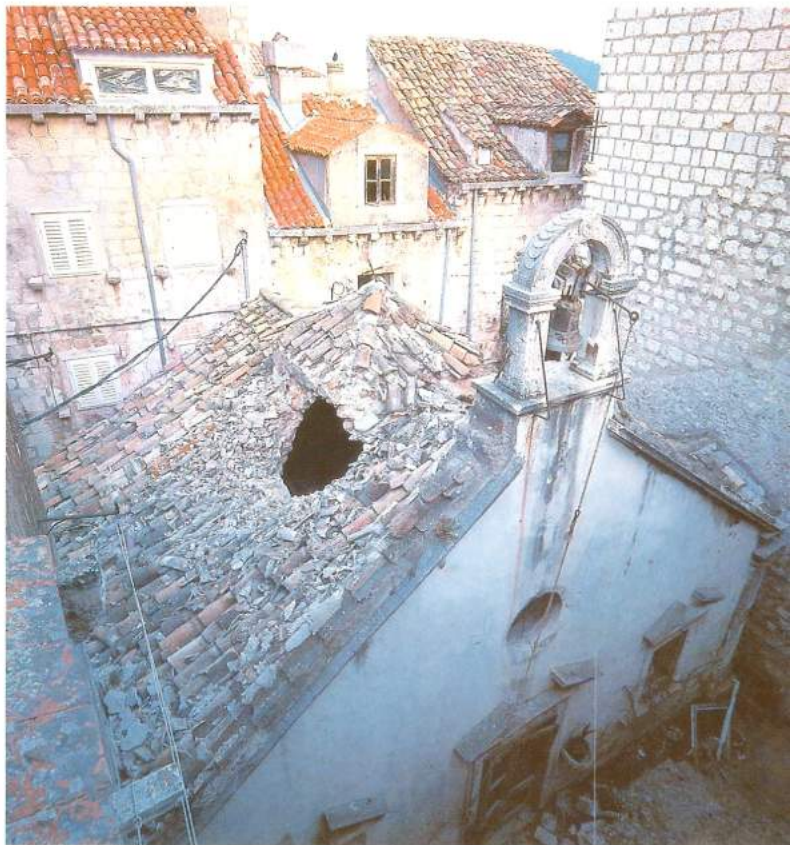
Drugi svj. r. donio je i u Hrvatskoj teška razaranja pov. i ambijentalnih vrijednosti, najviše bombardiranjem gradova (Zadar, Šibenik, Rijeka, Pula). Stoga biljeg prvome poslijeratnom razdoblju u zaštiti spomenika daju zamašni zahvati na obnovi porušenih građevina i cjelina (pov. jezgra Zadra, šibenska Vijećnica, Augustov hram u Puli) te na valorizaciji istaknutih spomenika (čišćenje sjev. zida i obnova ist. vrata Dioklecijanove palače, uređenje kapele Sv. Stjepana u zagrebačkoj katedrali). U prvome poslijeratnom razdoblju stvara se pravna i organizacijska osnova za zaštitu kult. dobara u Hrvatskoj donošenjem zakona o zaštiti spomenika kulture. Zaštitna služba organizirana je kao regionalna mreža s konzervatorskim zavodima u Zagrebu (za S Hrvatsku), za Dalmaciju u Splitu te za Istru i Primorje u Rijeci. Na čelu tih zavoda, kao nosioci teorijskih misli i praktičnih zahvata, nalaze se povjesničari umjetnosti Lj. Karaman, C. Fisković, A. Horvat, M. Prelog, A. Deanović, B. Fučić i dr.

Druga faza poslijeratnoga razvitka počinje 60-ih god. širenjem mreže zavoda i usvajanjem novoga zakona (1965). Uz središnji *Republički zavod SRH* u Zagrebu i postojeće (ili nove) regionalne zavode u Splitu, Rijeci, Osijeku i Zagrebu osnivaju se i općinski zavodi u Dubrovniku, Splitu, Zadru, Varaždinu (poslije i u Šibeniku, te Centar u Hvaru), koji zaštitnu djelatnost, pogotovu kada je u pitanju graditeljsko naslijeđe, povezuju s programima kult. i građevinsko-komunalnih djelatnosti samih općina. Otada se zaštita graditeljskoga naslijeđa uključuje u prostorne i urbanističke planove angažiranjem urbanističkih zavoda i zavoda za izgradnju u programe, projekte i realizaciju uređenja te oživljavanje pov. jezgri. Time u Hrvatsku prodiru novi pogledi o aktivnom očuvanju graditeljskog naslijeđa, zasnovani na povezivanju kulturne baštine i suvremenoga života. U skladu s novim pristupom graditeljskom naslijeđu krajem 60-ih godina započinju u Splitu sustavna istraživanja i revitalizacije pov. jezgre, koju vodi Urbanistički zavod Dalmacije (Odjel za graditeljsko naslijeđe pod vodstvom J. Marasovića), a poslije mu se priključuju Općinski zavod za zaštitu spomenika kulture i Zavod za izgradnju Splita. Te su institucije izradile Integralni plan povijesne jezgre (1975), kojim se prvi put utvrđuju stvarni okviri za uređenje staroga Splita kao urbanističke i gospodarske cjeline.

I u drugim je gradovima, u prvome redu u Šibeniku i Zadru, učinjeno više složenih zahvata u gradu i okolici, a u Dubrovniku osobito poslije potresa 1979. Restauratorske su zahvate doživjeli Pula i drugi istarski gradovi, te središta u S i I Hrvatskoj (Zagreb, Varaždin, Osijek). Postupak očuvanja graditeljskoga naslijeđa osniva se na detaljnim istraživanjima današnjega stanja, koje uključuje arhit. snimke pov. cjelina i pojedinačnih građevina. Prva su iskustva u tome smislu postignuta u Trogiru (Savezni institut za zaštitu spomenika), a potom su se razvila u Splitu, gdje je izrađen najpotpuniji snimak pov. jezgre, te na dubrovačkom području i Istri (snimci i analize Instituta za povijest umjetnosti i Arhitektonskoga fakulteta iz Zagreba). U vrednovanju i projektiranju u pov. ambijentima primjenjuju se različite metode, od konzervacije i popravljivanja preko vraćanja stupova na njihova mjesta restauracije i rekonstrukcije do interpolacije nove arhitekture u starim ambijentima. Uključivanje pov. okruženja u prostorne planove došlo je do izražaja i u velikim makroregionalnim planovima kao što su Južni i Gornji Jadran, te u Projektu zaštite povijesne okoline u jadranskoj regiji.

Na zaštiti pokretnih kult. dobara djeluje Restauratorski zavod Hrvatske (od 1966), koji je radio i na graditeljskome naslijeđu (u Zagrebu, Varaždinu, Zadru, Splitu i u Zavodu za restauraciju umjetnina u Zagrebu, osn. 1948. u okviru HAZU), te restauratorske radionice Regionalnog zavoda u Splitu. U poslijeratnom razdoblju razvija se hidroarheologija i zaštita podzemskih nalaza.

Preustrojem 1994. osnovana je *Državna uprava za zaštitu kulturne i prirodne baštine* sa sjedištima u Zagrebu, Splitu, Rijeci, Osijeku, Zadru, Šibeniku, Dubrovniku, Varaždinu i Karlovcu. Razvitku suvremene teorijske misli o zaštiti kulturnih dobara pridonose studije M. Preloga, T. Marasovića, I. Maroevića, M. Kruheka, M. Domijana i dr. autora, kao i konzervatorska periodika »*Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske*«, »*Vijesti muzealaca i konzervatora*«.

RANOROMANIČKA CRKVA UZ SAMOSTAN SIGURATE U DUBROVNIKU, oštećena 1992.
KATEDRALA SV. STOŠIJE I BISKUPSKA PALAČA U ZADRU, oštećene 1992.

